

Høgskolen, (Avdeling for helsefag, Avdeling for sykepleierutdanning og Avdeling for samfunnsfag (SAM). Ved avdeling SAM, som blant annet omfatter sosionom- og barnevernpedagogutdanning, drives et delprosjekt om barnevern og barns deltakelse. Et av målene er nettopp å styrke saksbehandlernes kompetanse i å ha fokus også på barneperspektivet med forankring i barnets dagligliv.

God praksis legger vekt på at en må kunne vurdere når barneverntjenesten må ta hensyn til faglige vurderinger eller gi avkall på dem i møte med påtalemyndighetene.

I noen saker vil for eksempel terapeutiske hensyn veie tyngre enn en underretning om et straffbart eller mulig straffbart forhold. At dette preger de sakene som løftes fram som god praksis er også interessant. Dette forstår jeg som en bekreftelse av nødvendigheten av både å kjenne det enkelte barns situasjon, og å kunne reflektere over hva som vil være den beste praksis for nettopp dette barnet. Dette bekreftes også av at utdanningsinstitusjonene vektlegger å utvikle refleksjonskompetanse hos studentene.

Rapporten har et interessant

avsnitt der forfatterne reflekterer over overførbare ved denne framgangsmåten. De hevder at den type kunnskap som prosjektet genererer er et bidrag til feltets selvrefleksjon, en selvrefleksjon som kan øke bevisstheten om håndtering av hverdagens dilemmaer og slik være med på å styrke barneverntjenesten i deres vanskelige og utfordrende arbeid.

Rapporten anbefales lest og studert av alle som er interessert i barnevernfaglig arbeid.

Anders Molander og Lars Inge Terum (red.)

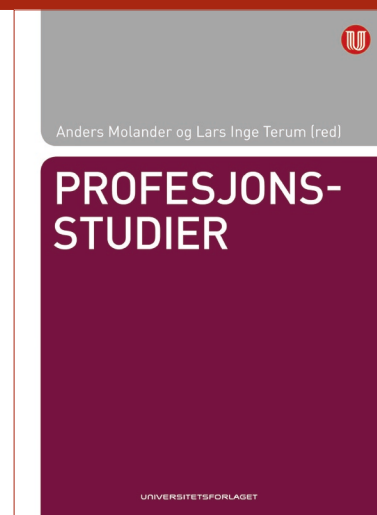
Profesjonsstudier, Oslo: Universitetsforlaget 2008.

Av **Tom Skauge**, Forum for profesjonsstudier (FORPRO). www.profesjon.no
tom.skauge@hib.no

Profesjonene var ikke døde

Samleverket om profesjonsforskning er kommet. Det produktive miljøet rundt Senter for profesjonsstudier ved Høgskolen i Oslo har født en artikkelsamling som sannsynligvis innebærer et hamskifte for profesjonsforskningen i Norge. Samlingen gir en bred oversikt over sentrale spørsmål og innsikter fra profesjonsforskningen. Redaktørene skisserer i introduksjonsartikkelen tre problemsområder som er aktuelle for å forstå profesjonenes rolle i det moderne samfunn:

1. Kvalifiserings verdi og kobling mot forskningsbasert kunnskap.
2. Kunnskapens status med vekt på forholdet mellom teoretisk og praktisk kunnskap og med fokus på endrede relasjoner mellom lek og lærd.
3. Profesjonsutøvelsen mellom fag og administrasjon som er fanget mellom kryssende forventninger til å sikre likebehandling på den ene siden og individuell tilrettelagt tjenesteyting på den andre. Profesjonene har også i det moderne samfunn en unik posisjon som portvakter for offentlige utøvelser i velferdsstaten. Den ryd-

dige introduksjonsartikkelen gir også en gjennomgang av det omstridte profesjonsbegrepet, samt en oversikt over profesjonsstudier som forskningsfelt. I skissen av hva som kjennetegner en profesjon skiller forfatterne mellom organisatoriske og performative aspekt:

Det første omhandler monopol, autonomi, institusjonelt imperativ og profesjonell sammenslutning. Det andre gjelder profesjonene som tjenesteytere, profesjonenes klientrelasjoner, profesjonenes bidrag til å løse klientenes «hvordan-problemer», endringsorientering, krav til kunnskapsanvendelse, bruk av skjønn, normativ regulering og grunnleggende usikkerhet for handlingsvalg som hefter ved profesjonsutøvelse.

ARTIKLENE I boken dekker så mange viktige forskningsfelt at den har leksikalske kvaliteter. Bokens del I presenterer to artikler om profesjonsstrid. Under overtema «profesjonsbetingelser» i bokens del II blir profesjonenes relasjon til kunnskap, utdanning, arbeidsmarked, klasse, kjønn, organisasjon, moral, rett og politikk tematisert. I del III er fokus mot «profesjonsutøvelse» der profesjonell skjønnutøvelse, tillit, kjønn, flerkulturalitet, paternalisme, kontroll og ansvar blir tematisert. Del IV rammer inn fire bidrag om profesjonsutøverne: profesjonell utvikling, læring, motivasjon og karriere. Del V presenterer generelle teoretiske perspektiver på profesjoner og løfter analysen til system- og makronivå: Profesjoner i økonomisk-teoretisk perspektiv, i interaksjonsteoretisk perspektiv, i systemteoretisk, kommunikasjonsteoretisk og maktteoretisk perspektiv.

PERSONLIG er jeg særlig begeistret for den fortettede historisk

orienterte fremstillingen til Rune Slagstad i kapittel 2: Profesjon og kunnskapsregimer. Selv om begrepet om kunnskapsregimer ikke er nytt gir kapittelet en skarp analyse av det norske moderniseringsprosjektet i fire faser: Den første er embetsmannstaten med juristene og til dels prester og leger som kjerneprofesjoner og kunnskapsbærere. Den andre er Venstrestaten med agronomer, veterinærer, ingeniører, arkitekter og siviløkonomer. Venstrestaten var også storhetstid for den nye folkelige elite med kobling til det demokratiske lekmannskjønn, institusjonelt forankret i formannskapslovene og parlamentarismens gjennombrudd i Norge. Lærerstanden var den fremste bæreren av den nye folkebevegelsen. Der embetsmannstanden dyrket distansens autoritet, var lærerstanden preget av nærhet og det Slagstad benevner som «solidaritetsens autoritet». Til forskjell fra de naturvitenskapelige disiplinene som vokste frem under Venstrestaten, fikk lærerhøgskolene ikke universitetsstatus. Slagstad antyder at det ved lærerhøgskolene systematisk manglet «akademisk drift». Den tredje fasen er Arbeiderpartistaten med ambisjoner om utvidet styringskapasitet gav gjennombrudd for samfunnsvitenskapen i Norge. Styringsvitenskapen var sosialøkonomien. Opposisjonsvitenskapen var sosiologien. Styringsambisjonene kommer skarpt til uttrykk ved Slagstads referanse til Ragnar Frisch som mente at sosialøkon-

menes nye kunnskap hadde «gjort $\frac{3}{4}$ av den politiske strid overflødig». Heldigvis har Slagstad ikke et ferdig svar på profesjonenes plass etter arbeiderpartistaten, som er den fjerde fasen. Han betrakter det nye kunnskapsregimet som en ideologisk-institusjonell transformasjonsperiode med uoversiktlige og motstridende tendenser: Slagstad beskriver en dobbeltekspansjon både i statsmakt og i markeds- makt. De to tendensene har hver sin sentrale profesjon: spesialpedagogene og siviløkonomene.

Erik Oddvar Eriksen og Anders Molander tar i kapittel 9 «Profesjon, rett og politikk» opp ett av de mange klassiske tema i organisasjonsteorien – men kanskje er dette det viktigste: Balansen mellom egenkontroll og profesjonell autonomi på den ene siden – og eksterne kontrollformer på den andre. Med faglig skjønnutøvelse som fokus drøfter forfatterne på en klargjørende måte utfordringer som profesjonell egenkontroll gir for rettstaten og for demokratiske institusjoner. For rettstaten kan skjønnutøvelse stride mot prinsipp om forutsigbarhet og om lovgivning som skal hindre vilkårlighet. Samtidig er skjønn i en rekke saker eneste farbare vei for å sikre individuelt tilpasset behandling. For demokratiet er skjønnutøvelse problematisk ettersom det svekker den parlamentariske styringskjeden og muligheten for å stille beslutningstakere til ansvar for uintenderte utfall eller feil skjønnutøvelse i

problem- og løsningsdefinisjon. Eriksen og Molanders drøfting er i disse dager aktualisert av planene om å redusere legeprofesjonens makt over egen etterutdanning, men også av politiets ambisjoner om økt profesjonsmakt via fagforeningssporet. I den løsningsorienterte delen av kapittelet om kontroll og ansvarliggjøring av skjønnsbruk savner jeg imidlertid en viktig søyle for ansvarliggjøring av profesjonsutøvelse, - nemlig profesjonenes utdanning. I Torstein Eckhoffs klassiske artikkel fra 1967 om «Vitenskap, profesjon og klienter» er forholdet mellom profesjon og vitenskap et hovedtema. Vitenskapen gir profesjonene sine avgjørelsespremisser – både faktiske premisser og verdipremisser. Gjennom vitenskapen blir profesjonsutøverne spart for mange vanskelige overveielser fordi de arbeider innefor en akseptert faglig ramme. Faget gir oppskrifter for profesjonell praksis (Eckhoff 1967:305-308). Knut Dahl Jacobsen viser i sin avhandling om norsk landbruksforvaltning (1874-1899) og fremvekst av den norske agronomprofesjonen hvordan spørsmål om fagutdanning var et viktig politisk tema i modernisering av norsk landbruk og utvikling av den nye landbruksfaglige ekspertise (Jacobsen 1978:145/153-). Utdanningens betydning for profesjon og profesjonalisering er også tematisert i nyere forskning av Svein Michelsen, Vibeke Erichsen, Ivar Bleiklie og Tor Halvorsen (Michelsen og Halvorsen 2002).

PROFESJONSUTDANNINGEN ER relevant for å påvirke både materielle og prosedurale regler for skjønnskontroll. Utdanning og forskning kan og bør bidra til utviklingen av slike regler. I tillegg skal profesjonsutdanningen sosialisere profesjonsutøverne inn i gode praksiser for skjønnsutøvelse. Institusjonene for profesjonsutdanning bidrar (i beste fall) til å etablere en normativ orden - en felles oppfatning av hva som er god profesjonsutøvelse innen et fagfelt. Profesjonsutdanningen er uten tvil under en viss demokratisk kontroll med systemer for direkte regulering, akkreditering, evaluering og belønning (som bl.a. vist i Jens-Christian Smeby's kapittel 4). Slik vil jeg argumentere for at utdanning er en viktig arena for å ansvarliggjøre bruk av skjønn i profesjonell praksis. Den politiske styringen av utdanningsinstitusjonene gjør også utfordringene knyttet til profesjonell skjønnsutøvelse mindre enn det demokratiske underskuddet som Eriksen og Molander skisserer.

I EN KORT omtale er det umulig å verdsette alle kapitlene slik de fortjener. Jeg våger likevel å understreke viktigheten av Halvor Fauskes innføringskapittel, Harald Grimens kapitler om profesjon og kunnskap (kap. 3), profesjon og profesjonsmoral (kap. 8), profesjon og tillit (kap. 11) og ikke minst fremstillingen av profesjon om skjønn med Anders Molander (kap. 10) og det avsluttende kapitlet

om profesjoner i et maktteoretisk perspektiv med André Vågan (kap. 25). Dette avslutningskapitlet viser også hvordan stat og profesjon ikke bare står i en motsetning til hverandre. Inspirert av Michel Foucault og Terence Johnson argumenterer forfatterne for at motsetningen mellom stat og profesjon er mulig å overstige. Nye kunnskapsformer med moderne profesjoner har vært et avgjørende viktig for forvaltning og styring.

Tre andre temaer fra «Profesjonsstudier» er også svært sentrale i vår tid: Forholdet mellom profesjon, organisasjon, kontroll og ansvar ved Lennart S. Svensson (kap. 7) og Svensson / Anette Karlsson (kap. 15). Lars Gule gir oss nye innsikter og begrepsapparat for å forstå utfordringer knyttet til profesjon og flerkulturalitet (kap. 13). Rannveig Dahle viser betydningen av kjønning i profesjonspraksis, -samhandling og autoritet (kap. 12). Frem til den nyorganiseringen av høgre utdanning i Norge med Universitet i Agder og Stavanger var kjønningen sterk og klar i Norsk høgre utdanning: Kvinneprofesjonene hadde plass ved høgskolene. Mannsprofesjonene fikk sine papirer ved universitet og vitenskaplige høgskoler.

«PROFESJONSSTUDIER» ER en god anledning til å endre fagplanene i en rekke profesjonsutdanninger. De fleste mangler grunnlagskunnskap om profesjonenes plass i den samfunnsmessige arbeidsdelingen. Der varianter av Ex.Phil.

binder sammen universitetsutdanning, bør sentrale innsikter fra profesjonsforskningen binde sammen og gi en felles plattform for profesjonsutdanning. Boken gir det beste argumentet hittil for å etablere profesjonsuniversitet: Kunnskapsfeltet for profesjonsforskning og forskningsbasert profesjonsutdanning trenger nye institusjonelle rammer for å bidra til det nye kunnskapssamfunnet.

Til tross for sine leksikalske kvaliteter er det (heldigvis) en rekke forskningsfelt som fortsatt er ledige for profesjonsstudier. Noen slike ledige tema er profesjonenes rolle i det globale kunnskapssamfunnet, profesjonenes bidrag eller manglende bidrag til store globale utfordringer som fattigdom, miljø, krig og folkestyre. Et annet er profesjonsutøvernes nomadekarakter (Krejsler 2006) og hybridkarakter (Noordegraaf 2007). Dersom profesjonsutøverne

vi utdanner raskt skifter yrke, skal vi da utdanne dem som spesialister eller som generalister? Noen tema blir aldri uttømt, som forholdet mellom egenkontroll, klientmakt og tredjepartskontroll, spørsmålet om profesjonene utgjør et reelt alternativ til marked og byråkrati og profesjonenes forhold til markedet (Timmermans 2009).

Den viktigste boken innen samfunnsvitenskap i Norge så langt i dette Millennium burde vært skrevet av forskningsmiljøet rundt Professor Knut Dahl Jacobsen ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, UiB for 15-20 år siden. Det er imidlertid ingen tilfeldighet at det er miljøet ved Høgskolen i Oslo som i dag er premissleverende for norsk profesjonsforskning. Profesjonene er ikke døde. Profesjonsforskningen lever i beste velgående. I neste utgave av «Profesjonsstudier» bør også Knut Dahl Jacobsen med sine

pionerarbeid om profesjoner, forvaltning og samfunn få plass i en av de mange litteraturlistene.

LITTERATUR:

Eckhoff, Torstein. 1967. Vitenskap, profesjon og klienter. *Nordisk Forum*: 304-315.

Jacobsen, Knut Dahl. 1978. *Teknisk hjelp og politisk struktur*. Universitetsforlaget.

Krejsler, John. 2006. Professionel eller kompetencenomade. Hvordan tale meningsfullt om profesjonell utvikling?

Nordisk Pedagogik, Vol. 26 (4): 298-308

Michelsen, Svein, and Tor Halvorsen. 2002. *Faglige forbindelser: profesjonsutdanning og kunnskapspolitikk etter høgskolereformen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Noordegraaf, M. 2007. From «Pure» to «Hybrid» professionalism - Present-day professionalism in ambiguous public domains. *Administration & Society* 39 (6):761-785.

Timmermans, S. 2008. Professions and their work - Do market shelters protect professional interests? *Work and Occupations* 35 (2):164-188.

Hilde Marie Thrana, Vil jeg bestemme? Om barn og ungdoms medvirkning.
Gyldendal Akademisk, 2008, 181 sider

Av **Rita Buarø**, sosionom, barneverntjenesten i Kristiansand
rita.buaro@kristiansand.kommune.no

En viktig bok for alle som har et hjerte for offentlig forvaltning av barns verden

Hilde Marie Thranas bok «Vil jeg bestemme? Om barn og ungdoms medvirkning» handler om barn og

unges deltagelse i spørsmål som omhandler deres liv med særlig fokus på beslutningsprosesser i

